

УДК 378.147

Ольга Лучанинова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки
Національної металургійної академії України, м. Дніпро

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНОВЛЕНОЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОГО ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

У статті описано теоретичні й практичні основи створення оновленої виховної системи сучасного вищого технічного навчального закладу на прикладі Національної металургійної академії України, що, на думку автора, дозволить ефективно виконувати поставлене перед закладом завдання: професійна підготовка здобувача вищої освіти як професіонала і особистості.

Ключові слова: оновлена виховна система, духовна криза, деструктивні явища, дезорганізаційні тенденції, професіонал, особистість студента.

Літ. 7.

Ольга Лучанинова, кандидат педагогических наук, доцент кафедры инженерной педагогики
Национальной металлургической академии Украины, г. Днепр

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ОБНОВЛЕННОЙ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

В статье описано теоретические и практические основы создания обновленной воспитательной системы современного высшего технического учебного заведения на примере Национальной металлургической академии Украины, что, по мнению автора, позволит эффективно выполнять поставленную перед заведением задачу: профессиональная подготовка соискателя высшего образования как профессионала и личности.

Ключевые слова: обновленная воспитательная система, духовный кризис, деструктивные явления, дезорганизационные тенденции, профессионал, личность студента.

Olha Luchaninova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Engineering Education Department
National Metallurgical Academy of Ukraine, Dnipro

THE FUNCTIONING OF THE UPDATED EDUCATIONAL SYSTEM OF MODERN HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTION: THE THEORY AND PRACTICE

This article describes the theoretical and practical basis of the creation of updated modern educational system of higher technical educational institution on the example of the National Metallurgical Academy of Ukraine, which, according to the author, will allow to perform effectively the set task by the institution: the professional training of the applicant of higher education as a professional and personality.

Keywords: an update educational system, the spiritual crisis, the destructive events, disruption trends, a professional, an identity of student.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Сьогодні в удосконаленні системи вищої технічної освіти ключовим питанням є оновлення виховної системи вищої школи в умовах як соціально-гуманітарної, духовної кризи у суспільстві, так і кризи функціонування самої виховної системи. Необхідність такого оновлення пов'язана з тим, що існуюча виховна система не забезпечує вирішення поставленого завдання – формування культури здобувачів вищої освіти, в якій поєднуються високий професіоналізм і духовне багатство.

Освіта й духовна культура забезпечують творчий взаємозв'язок моральних та інтелектуальних якостей особистості, необхідних

майбутньому фахівцю. Вища освіта має готувати майбутнього інженера, перекладача, документознавця, педагога, менеджера в галузі металургії до виконання як професійних, так і культурних функцій. Система виховання полягає в організації процесу формування особистості здобувача вищої освіти як майбутнього фахівця на основі сучасних, якісно нових підходів. Сучасний вищий технічний навчальний заклад – це лише ланка в ланцюжку соціальних інституцій, де формується особистість майбутнього фахівця та його культура, тому удосконалення й оновлення виховної системи закладу розглядається як багатоаспектна проблема, яка має важливе соціальне й наукове значення і потребує нового педагогічного осмислення, використання сучасних наукових і педагогічних підходів щодо її вирішення [3].

Аналіз останніх публікацій. У вищій освіті виокремилися певні тенденції: оновлення змісту освіти та соціальних процесів вимагає пошуку нових моделей виховання у вищій школі; розвиток наукового пошуку в педагогіці вищої школи щодо акцентування виховних підходів духовно-культурного спрямування; включення України в єдиний освітній простір за Болонською системою; посилення захисної орієнтованості виховної діяльності; переведення процесу виховання студентів у площину їхнього самовиховання, створення умов для розвитку професійно-особистісних якостей студентів, їхнього прагнення до самовизначення, саморозвитку і самореалізації.

У вихованні студентської особистості загострилися певні суперечності, які виникли в суспільстві, що породило нові суттєві проблеми: зміна ціннісних орієнтирів соціуму; соціальна апатія, дезадаптація, поляризація суспільства; несформованість життєвих навичок молодого покоління, низький рівень культури мовлення; дефіцит живого спілкування тощо.

Організація виховної роботи в освітньому процесі вищої школи, в позааудиторний час, становлення студента засобами виховної системи, розвиток виховної системи вищого навчального закладу стали темою дослідження науковців як вітчизняних, так і ближнього зарубіжжя (Л. Белова, Л. Бобко, Т. Зверко, С. Вітвицька, А. Дахін, С. Лодатко, В. Міхеев, Л. Новікова, Ю. Мануйлов, О. Макарова, Л. Молоканова, М. Соловей та ін.) [4].

Досліджуючи інноваційні трансформації освітнього простору педагогічного університету, Н. Дем'яненко вказує на актуальність і необхідність за нових умов “створення інтегративного образу випускника вищого педагогічного навчального закладу, де мета, зміст і результати навчання сприймаються комплексно з урахуванням змін у професійній діяльності та спрямовані на формування широкої соціально-професійної компетентності. Остання включає не лише кваліфікацію, що визначається системою набутих знань і вмінь, але й базові особистісні якості, а також універсальні вміння й здібності, які характеризуються більш широкою сферою застосування” [1, 21]. Вважаємо, що таке завдання можливо виконати в умовах оновленої виховної системи ВНЗ.

Погоджуємося з думкою Є. Зеленова про те, що “освіта є тільки компонентом культури. Виживання людства залежить не від рівня його освіченості, способу здобутих знань, а від тих ціннісних установок, які визначають вектор практичного використання цих знань, інакше кажучи, – від характеру і типу культури, що

складається. ... “ у школі (тим більше вищій) потрібно бачити не вдосконалений “механізм освіти”, а повноцінний інститут культури, здатний формувати культурних людей” [2, 29]. Зазначене вище свідчить про актуальність нашого дослідження.

Сьогодні освіта повинна забезпечувати можливість реалізації соціальних функцій студента як суб'єкта навчання, спілкування, соціальної діяльності, самовизначення, особистісного та професійного. Ці функції, закріплені в декларації ЮНЕСКО, є основними принципами змісту освіти в XXI столітті: навчитися вчитися (інтелектуальна культура, інформаційна культура, культура самоорганізації, дослідницька культура); навчитися працювати (вдосконалення в сфері професійної діяльності); навчитися жити разом (розуміння іншого, прийняття другого, допомога іншому, комунікативна культура); навчитися жити в злагоді з собою (саморозвиток студента). Безперечно, що процес соціалізації здобувачів вищої освіти неможливий без тісної взаємодії з виховними завданнями вищої школи.

Аналіз стану досліджень виховних систем у сучасній вищій технічній школі України не виявив достатньої кількості публікацій, у яких розгорталося б системне вивчення проблеми функціонування виховної системи в умовах соціально-економічної та духовної кризи у суспільстві. Наші дослідження підтвердили, що певна частина студентської молоді є пасивною, не виявляє ініціативи щодо участі у виховній діяльності, не опікується духовно-культурним зростанням, що підтверджує наявність існування проблеми. Чітко простежується тенденція до поляризації життєвих ідеалів і цінностей, що пояснюється слабким розвитком самосвідомості, низьким рівнем культури, послабленням внутрішнього опору студентів до зовнішнього середовища, ігноруванням загальнолюдськими духовними цінностями. Дослідження показало, що не всі здобувачі вищої освіти вищої технічної школи вважають себе патріотами: 47,1% студентів першого курсу дали ствердну відповідь, у студентів четвертого курсу відсоток ствердних відповідей знизився до 34,7%. На питання “Чи існує сьогодні необхідність у патріотичному вихованні студентів?” тільки 24,3 % опитуваних відповіли ствердно, 39,5% опитуваних вагається з відповіддю, а 36,2 % заперечують необхідність патріотичного виховання студентів у виші. Ця тривожна картина є показником духовної кризи у суспільстві й підтверджує актуальність оновлення виховної системи у вищому технічному навчальному закладі.

Мета статті. Описати теоретичні й практичні основи створення оновленої виховної системи сучасного вищого технічного навчального закладу на прикладі Національної металургійної академії України, що дозволить ефективно виконувати поставлене перед закладом завдання: професійна підготовка здобувача вищої освіти як професіонала й особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Жодна виховна система не може існувати без певної уніфікації, стандартизації поведінки її учасників, без відтворення повторюваних ситуацій, без єдності думок і дій її суб'єктів. Разом із тим у міру розвитку системи в різній формі проявляється незадоволеність окремих учасників тим, що необхідно підпорядковуватися загальному ходу виховного процесу. На етапі соціально-економічної та духовної кризи в суспільстві об'єктивно, незалежно від бажання тієї чи іншої людини в системі навчального закладу включається механізм відторгнення того, що не вписується в рамки прийнятого.

У своїй дослідно-експериментальній роботі ми рухалися еволюційним шляхом оновлення виховної системи. Створення оновленої виховної системи в академії в умовах соціально-економічної та духовної кризи в суспільстві передбачає застосування певних методів, форм і прийомів, які відповідають поставленим організаційно-педагогічним умовам дослідження.

Створення виховної системи будь-якого за рівнем акредитації навчального закладу підпорядковується законам, спирається на принципи, підходи й закономірності. У створенні оновленої виховної системи металургійної академії ми спиралися на алгоритм дій, описаних Є. Степановим щодо моделювання виховної системи загальноосвітнього навчального закладу [6; 7].

Окреслимо етапи створення оновленої виховної системи сучасного вищого технічного навчального закладу на прикладі Національної металургійної академії України.

Особливістю виховної системи академії є те, що вона вже існує, функціонує в умовах деструктивних явищ в освітньо-виховному процесі, спричинених як загальною кризою у суспільстві, так і в цьому окремо взятому ВНЗ. Опишемо ці етапи:

1. Спостереження за виховними процесами в академії на посаді заступника декана з виховної роботи, досвід виховної роботи й аналіз наукових досліджень із виховання у вищій школі спонукав

нас до першого кроку – створення ініціативної групи з боку керівництва й колег, які усвідомлювали необхідність оновлення існуючої виховної системи в академії.

2. Включення у плани новоствореної секції з патріотичного виховання та студентського життя, Ради з виховної роботи питань щодо діагностики поточного стану виховної системи академії, виховної роботи, розроблення стратегічних завдань (концепція виховної системи, концепція виховної роботи, оновлення положення про куратора академічної групи тощо).

3. Наступним кроком було проведення низки виступів на засіданнях ректорату, вченої ради гуманітарного факультету, академії, на загальних зборах кураторів щодо ознайомлення професорсько-викладацького складу й керівництва з теорією і практикою функціонування виховних систем, ініціювання нової виховної мети щодо створення моделі випускника академії; організація семінарів для кураторів щодо важливості системного підходу у професійній діяльності, зв'язку навчання і виховання.

4. Визначення часу на створення оновленої виховної системи – 2015 – 2017 рр.

5. Проведення комплексної діагностики виховної роботи в академії за модифікованою й адаптованою до завдань нашого дослідження комплексною анкетною вивчення думки студентів та викладачів “Концептуальне обґрунтування виховної діяльності” (анкета центру виховної роботи і кафедри “Організація роботи з молоддю”) [5]. Використання методу експертної оцінки, самооцінки студентів дало можливість визначити приховані ресурси виховної системи академії, небезпечні локальні зони, що утворилися в результаті негативного впливу духовної кризи в суспільстві.

6. Конструювання моделі виховної системи, моделі управління нею, моделі випускника академії. Визначення критеріїв та показників ефективності функціонування оновленої виховної системи.

7. Робота групи випередження з попередньої апробації нововведень в обмеженому просторі виховної системи (гуманітарного факультету), щоб підтвердити доцільність їх включення в освітньо-виховний процес академії та визначити найбільш оптимальні форми і способи використання нововведень.

8. Розроблення програми виховання студентів “Професіонал і особистість” з реалізації концепції виховної системи академії.

9. Проведення низки експертиз. Під час проведення науково-педагогічної експертизи

аналізуються і оцінюються: соціально-педагогічна значущість реалізації модельних уявлень; новизна задуму розробників; обґрунтованість концептуальних ідей і дій щодо оновлення освітнього процесу і виховання студентів; відповідність комплексу організаційно-педагогічних умов професійної підготовки студентів психолого-педагогічним вимогам в академії; прогнозована ефективність виховної діяльності; можливості науково-методичного забезпечення реалізації модельних розробок.

Управлінська експертиза спрямована на установлення відповідності положень, концепції виховної системи законом “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Патріотичне виховання дітей та студентської молоді”, Стратегії інноваційного, наукового та економічного розвитку академії до 2025 року.

10. Перевірка ефективності оновленої виховної системи на всіх етапах експерименту та корегування програми реалізації концепції виховної системи.

Функціонування оновленої виховної системи передбачало активне застосування методів моделювання, проектування та програмування. В рамках виховної системи металургійної академії ми моделювали систему виховання технічного ВНЗ, систему виховної роботи, виховний простір, організаційно-методичну систему з виховної роботи.

Оновлення виховної системи було обумовлено: науково обґрунтованою концепцією виховної системи та моделлю управління нею; рухом від дезорганізуючого, деструктивного стану до динамічного; спрямованістю її компонентів до цілісного структурного об’єднання; усвідомленням і визнанням всіма учасниками освітньо-виховного процесу академії основної ідеї, цілей, завдань виховної системи та активної участі всіх суб’єктів в їх реалізації.

Вважаємо, що оновлення виховної системи залежить: від надання системі послідовного руху; від своєчасної, оперативної локалізації деструктивних осередків; від динаміки стабілізаційних процесів; від систематичності, послідовності програмного забезпечення виховної системи (програма виховання студентів “Професіоналі і особистість” із реалізації концепції оновлення й розвитку виховної системи академії); від безперервного розширення і поглиблення зв’язків і відносин між структурними елементами і компонентами, вихованості студентів тощо.

Становлення оновленої виховної системи академії було обумовлено співвідношенням стабілізаційних і дезорганізаційних тенденцій на

користь стабілізаційних. В академії такими дезорганізаційними були професійне вигорання викладачів, деструктивна діяльність окремих кураторів.

Функціонування оновленої виховної системи ВНЗ обумовлено: реалізацією на практиці інтеграційного підходу в діяльності всіх категорій професорсько-викладацького складу; дотриманням єдиних вимог у вихованні, закріплених в керівних документах (Статут академії, Концепція виховної системи, Концепція виховної роботи в академії та ін.); комплексною реалізацією основних функцій системи; застосуванням інноваційних підходів та технологій у вихованні студентів.

Ефективність функціонування оновленої виховної системи багато в чому визначалася і залежала: від позиції керівників різних рівнів; від здатності створити в академії цілісний освітньо-виховний простір; від моделювання та проектування різних системно-структурних утворень і процесів (система виховної роботи, організаційно-методична система з виховної роботи, система підвищення педагогічної майстерності кураторів, розширення освітньо-виховного простору); від упровадження моделі виховної системи і освітньо-виховного простору в академії; від своєчасного запобігання та оперативного подолання внутрішньосистемних деструктивних дій та ін.

Висновки. Отже, оновлення виховної системи дозволило нам вирішити всі суперечності на основі реалізації наступних напрямів: науково обґрунтованого проектування процесу функціонування у вищому технічному навчальному закладі оновленої виховної системи; моделювання оновленої виховної системи у вищому технічному навчальному закладі; технологізації функціонування у вищому технічному навчальному закладі цієї системи; удосконалення системної підготовки кураторів із формування професійної та духовної культури студентів; оптимізації управління і функціонування у вищому технічному навчальному закладі оновленої виховної системи, що сприяло ефективності застосування комплексу організаційно-педагогічних умов її функціонування.

1. Дем’яненко Н.М. *Інноваційні трансформації освітнього простору педагогічного університету* Розділ 1. *Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти* Вісник № 130. – 2015. – С. 20 – 25.

2. Зеленев Є. *Культурний інтелект як складова планетарного виховання студентської молоді* *Духовність особистості: методологія, теорія та практика: збірник наукових праць / Гол. редактор Г.П. Шевченко. – Вип. 1 (70). – Северодонецьк: вид-во СХУ ім. В. Даля, 2016. – 223 с. – С. 24 – 33.*

**ВИДАВНИЧА, ПРОСВІТНИЦЬКА Й ЗВУКОЗАПИСУЮЧА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЙОСИПА ГОШУЛЯКА – ЯСКРАВОГО ПРЕДСТАВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

3. Ленеv Ю.А. Воспитательная система высшего военного учебного заведения. Монография. – М.: ВУ МО РФ, 2009. – 193 с.

4. Лучанинова О.П. Виховна система вищого навчального закладу: теоретичний аспект. – Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр./ [редкол.: Т.І. Суцєнко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 31 (84). – 604 с. – С. 300 – 309.

5. Пономарєв А.В. Воспитательная среда

университета: традиции и инновации: монография / А.В. Пономарев [и др.]. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2015. – 408 с.

6. Степанов Е.Н. Создание системы воспитания: формы, методы, приёмы // Директор школы. – 2000. – № 2. – С. 19 – 26.

7. Степанов Е.Н. Планирование воспитательного процесса: современные подходы и технологии / Под ред. Е.Н. Степанова. – М.: Центр “Педагогический поиск”, 2011. – 208 с.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2017

УДК 78.071.2(477)(092)

Корнель Сятецький, професор, завідувач кафедри народних музичних інструментів та вокалу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Заслужений працівник освіти України

**ВИДАВНИЧА, ПРОСВІТНИЦЬКА Й ЗВУКОЗАПИСУЮЧА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЙОСИПА ГОШУЛЯКА – ЯСКРАВОГО ПРЕДСТАВНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

Стаття присвячена висвітленню видавничої, просвітницької й звукозаписуючої діяльності відомого українського оперного та камерного співака Йосипа Гошуляка з Канади. Мистецька постать якого повинна слугувати взірцем творчої самовідданої діяльності для сьгоднішніх і майбутніх поколінь талановитої молоді.

Ключові слова: Йосип Гошуляк, оперний співак, репертуар, фонографічна спадщина, арія, пісня, бас.

Літ. 13.

Корнель Сятецкий, профессор,
заведующий кафедрой народных музыкальных инструментов и вокала
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко,
Заслуженный работник образования Украины

**ИЗДАТЕЛЬСКАЯ, ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ И ЗВУКОЗАПИСЫВАЮЩАЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИОСИФА ГОШУЛЯКА – ЯРКОГО ПРЕДСТАВИТЕЛЯ
УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ**

Статья посвящена раскрытию издательской, просветительской и звукозаписывающей деятельности известного украинского оперного и камерного певца Иосифа Гошуляка из Канады. Художественная личность которого должна служить образцом творческой самоотверженной деятельности для сегодняшних и будущих поколений талантливой молодежи.

Ключевые слова: Иосиф Гошуляк, оперный певец, репертуар, фонографическое наследие, ария, песня, бас.

Kornel Syatetskiy, Professor, Head of the Folk Musical Instruments and Vocals Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Honored Worker of Education of Ukraine

**THE PUBLISHING, EDUCATIONAL AND SOUND RECORDING ACTIVITIES OF YOSYP
HOSHULYAK – THE BRIGHT REPRESENTATIVE OF THE UKRAINIAN DIASPORA**

The article is devoted to the publishing, educational and recording activities of the famous Ukrainian opera and chamber singer, Yosyp Hoshulyak, from Canada. His art figure should be a model of the creative selfless activity for the current and future generations of the talented youth.

Keywords: Yosyp Hoshulyak, an opera singer, a repertoire, the phonograph heritage, an aria, a song, bass.

Постановка проблеми. Серед багатьох актуальних проблем сучасного українського музичного мистецтва важливим залишається визначення ступеня спадкоємності мистецьких традицій як регіональних, так і загальнонаціональних у

творчості виконавців і композиторів в Україні та в еміграції. Коли йдеться про співаків – Модеста Менцинського, Олександра Мишугу, Соломію Крушельницьку, Філомену Лопатинську, Марію Сокіл, Ольгу Лепкову, Ореста Руснака, Зєнона Дольницького, Василя Тисяка, Дарію Бандрівську,